

Artikel bragt i dagbladet Information den 26. oktober 2005

Død eller levende? EU's traktatdilemma

Når Tony Blair torsdag afholder uformelt EU-topmøde, er der forbud mod at botanisere i forfatningstraktaten. Men tænkepausen bør netop udnyttes til at handle og forbedre demokratiet i EU ad bagdøren.

KOMMENTAR AF Anne Mette Vestergaard

Op til afstemningen om forfatningstraktaten var der i Frankrig en udbredt forventning om, at et fransk nej ville føre til en forløsende krise i EU samarbejdet. Genforhandling skulle føre til en ny og bedre traktat.

Her fem måneder efter det franske og hollandske nej er forventningen kun delvis gået i opfyldelse. EU er i krise. Men forløsningen er tydeligvis udeblevet. Genforhandling er ikke på tale, og der lå ingen plan B klar i skufferne rundt om i EU's hovedstæder. I stedet har EU's stats- og regeringschefer lagt forfatningstraktaten på køl uden at kunne blive enige om, hvorvidt den er død eller levende. En tænkepause skal kompensere for den manglende beslutningsevne: Nu skal der tages fat på det, borgerne virkelig bekymrer sig om – og det er ikke procedurereglerne for EU's institutioner. Der skal diskuteres politik i stedet for jura. Forfatningstraktaten er gjort til tabu.

De fleste iagttagere konstaterer, at forfatningstraktaten næppe nogensinde bliver genoplivet i dens nuværende form. I så fald skulle franskmændene og hollænderne sendes til stemmeurnerne igen om den samme tekst, evt. krydret med en social protokol for Frankrig og et par undtagelser for Holland. Det kan i teorien ikke udelukkes. Det er bare ikke særlig realistisk, at en ny fransk præsident skulle starte sin embedsperiode med en satsning på at få vendt det franske nej til et ja. Det ville være alt for risikabelt. Når det overhovedet gav mening i Danmark at stemme to gange om Maastricht-traktaten, skyldtes det bl.a., at det danske nej var knebent. 50,7 procent blev det til. Det franske nej var helt oppe på 54,7 procent. I Holland er det endnu mere utænkeligt at stemme igen. Efter et nej på 61,5 procent har hollandske politikere intet ønske om at forsøge sig igen.

Vinden er vendt

I mellemtiden er vinden tilmed ved at vende i lande, der endnu ikke har ratificeret. Den regering, der tegner sig efter valg i Polen, ville ikke kunne overleve en genoplivning af traktaten, eftersom det ene koalitionsparti er lodret imod. Tilsvarende kan en Gordon Browns begejstring ventes at være til at overskue, når og hvis han tager over efter Tony Blair.

Forfatningstraktatens overlevelsesmuligheder er under de betingelser udsigtssløse. Alligevel kan der ikke udstedes en dødsattest. Rundt omkring vægrer mange sig for et definitivt farvel, fordi forfatningstraktaten er resultatet af en kompromisvilje, som vil være svær at genskabe.

De lande, der allerede har ratificeret, holder fast i forfatningstraktaten. Det var ikke dem, der sagde nej til traktaten, og de har intet ønske om at skulle igennem en ny ratifikationsproces.

Tyskland hører til i denne kategori, og har en klar interesse i at fastholde resultaterne i traktaten, der for alvor sikrer, at Tyskland kommer til at veje tungere end Frankrig efter den tyske genforening. De nye medlemslande ser til med undren. De vil nødig smittes af den stigende euroskepsis i de gamle EU-lande og ser for øvrigt intet behov for at omdefinere EU-samarbejdet. De har lige brugt 10-15 år på at forklare deres befolkninger, hvad EU er for en størrelse.

Spanien og Luxembourg er i en helt særlig situation, fordi deres befolkninger blev spurgt og sagde ja. "Hvorfor er et fransk nej mere værd end et spansk ja?" spørges der. Frankrig selv har været en stærk fortaler for traktaten, der netop skulle sikre, at den østudvidelse, Frankrig tøvende var gået med til, nu også kom til at fungere. Hertil kommer, at tømmermændene har indfundet sig i Paris, der helt har mistet troværdighed i EU-samarbejdet efter det franske nej.

Situationen fastlåst

En afklaring ligger ikke lige rundt om hjørnet. Tænkepausen varer foreløbig til juni 2006, men mon ikke den bliver forlænget med endnu et år.

Den nye tyske kansler har nok at tage sig til på de indre linier og vil først gribe chancen for at træde i karakter på den europæiske scene under det tyske formandskab i foråret 2007. Det vil være samtidig med, at franskmændene går til valg, og en ny fransk præsident vil skulle til sin første eksamen som statsmand i juni 2007. Hvem ved, måske er også den sidste i triumviratet til den tid skiftet ud, hvis Tony Blair gør alvor af at trække sig.

Når traktaten nu alligevel ser ud til at være død, hvorfor så ikke blot se på, hvad der er ukontroversielt i traktaten og gå i gang med at gennemføre det? Også her er situationen fastlåst.

Nogle frygter, at hvis man tager de "populære" elementer ud af traktaten, vil det gøre det umuligt senere at få solgt en større pakke til befolkningerne. Andre frygter, at en sådan botanisering – eller "cherry-picking" som briterne kalder det – vil blive mødt med et argument om, at EU nu gennemfører traktaten ad bagdøren.

En elefant i stuen

Resultatet er, at EU's institutioner er sat i skammekrogen, mens der tænkes. Kommissionens næstformand Margot Wallström var helt på linie hermed, da hun lancerede sin Plan D, der skal øge demokrati, debat og dialog med borgerne og føre EU ud af blindgyden. Mantraet er, at der nu skal diskuteres politik i medlemsstaterne i stedet for jura. Plan D skal ikke være en redningsaktion for forfatningstraktaten.

Kritikere har hæftet sig ved, at det i sig selv er fint, at der nu lægges op til at lytte, men at debat ikke i sig selv løser EU's nuværende legitimitetskrise i forhold til befolkningerne. Forventningerne til EU er handling. Står der en elefant inde i stuen, er det svært at undgå at tale om den. Ja, der kan tilmed argumenteres for, at mange af forfatningstraktatens

bestemmelser er snævert forbundet med de forventninger, folk har til EU, nemlig fred, velstand og demokrati. Økonomiske reformer er kun mulige, hvis folk oplever, at beslutningsprocesserne er demokratiske. Politik og jura kan ikke adskilles.

Helt konkret kan der peges på ukontroversielle elementer fra forfatningstraktaten, der ville kunne styrke demokratiet på EU-niveau. Borgerinitiativet, gult kort til de nationale parlamenter og åbne afstemninger i EU's ministerråd ville være synlige og kræver ikke traktatændringer. Stop ville nogle sige: Vi kan ikke acceptere, at traktaten luskes igennem ad bagdøren, når nu det ikke var muligt at få den ind ad fordøren ved folkeafstemninger.

Hertil er vel kun at svare: Lad os få mere demokrati ind ad bagdøren. Just do it!

Anne Mette Vestergaard er europapolitisk chefrådgiver ved Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS), der i dag afholder debatdag "Traktater forgår – problemer består". Se herom på www.diis.dk.